

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΡΙΤΗ 22 ΙΟΥΝΙΟΥ 2021

A1. α) Σχολικό βιβλίο σελ. 140-141

Τον Ιούλιο του 1914 ιδρύθηκε στη Θεσσαλονίκη *Οργανισμός*, με σκοπό την άμεση περίθαλψη και στη συνέχεια την εγκατάσταση των προσφύγων (του διωγμού του 1914) σε εγκαταλελειμμένα τουρκικά και βουλγαρικά χωριά της Κεντρικής και Ανατολικής Μακεδονίας. Παρεχόταν συσσίτιο, προσωρινή στέγη και ιατρική περίθαλψη, μέχρι οι πρόσφυγες να βρουν εργασία ή να αποκτήσουν γεωργικό κλήρο.

β) Σχολικό βιβλίο σελ. 140

Το Νοέμβριο του 1919 υπογράφηκε η συνθήκη του Νεϊγύ, που προέβλεπε την παραχώρηση της Δυτικής Θράκης από τη Βουλγαρία στην Ελλάδα. Στη συνθήκη ήταν συνημμένο το «*Σύμφωνο περί αμοιβαίας μεταναστεύσεως μεταξύ Ελλάδος και Βουλγαρίας*». Με βάση αυτό, αναχώρησαν από την Ελλάδα περίπου 50.000 Βούλγαροι και από τη Βουλγαρία περίπου 30.000 Έλληνες (περίπου 20.000 ακόμη Έλληνες είχαν μεταναστεύσει πριν από την υπογραφή της συνθήκης).

γ) Σχολικό βιβλίο σελ. 144 και 96 - 97

Στις 28 Ιουλίου/ 10 Αυγούστου του 1920 υπογράφηκε η Συνθήκη των Σεβρών, που μεταξύ άλλων όριζε ότι η περιοχή της Σμύρνης θα βρισκόταν υπό ελληνική διοίκηση και κατοχή για πέντε χρόνια. Ύστερα από την περίοδο αυτή θα μπορούσαν οι κάτοικοι με δημοψήφισμα να αποφασίσουν την προσάρτηση της περιοχής στην Ελλάδα. Η Συνθήκη των Σεβρών αποτέλεσε τη μεγαλύτερη διπλωματική επιτυχία της Ελλάδας και δικαίωσε την τολμηρή πολιτική του Βενιζέλου. Η μικρή Ελλάδα των παραμονών των Βαλκανικών πολέμων γίνεται με την υπογραφή της Συνθήκης «*η Ελλάδα των δύο Ηπείρων και των πέντε Θαλασσών*». Το όραμα της *Μεγάλης Ιδέας* φαίνεται να γίνεται απτή πραγματικότητα.

A2. α) Σωστό (Σχολικό βιβλίο σελ. 20)**β) Σωστό (Σχολικό βιβλίο σελ. 60)****γ) Σωστό (Σχολικό βιβλίο σελ. 66)****δ) Λάθος (Σχολικό βιβλίο σελ. 74)****ε) Λάθος (Σχολικό βιβλίο σελ. 104-105)****B1. Σχολικό βιβλίο σελ. 50**

Το Νοέμβριο του 1920 η φιλοσυμμαχική κυβέρνηση του Βενιζέλου έχασε τις εκλογές και την εξουσία ανέλαβαν τα φιλοβασιλικά κόμματα που έσπευσαν να επαναφέρουν τον ανεπιθύμητο στους Συμμάχους βασιλιά Κωνσταντίνο. Οι Σύμμαχοι, σε αντίποινα,

έσπευσαν να αποσύρουν την κάλυψη του χαρτονομίσματος (με βάση το δανεισμό του 1917) και έτσι, ένα σημαντικό τμήμα της νομισματικής κυκλοφορίας βρέθηκε χωρίς αντίκρυσμα. Επιπλέον, από το 1918 και μετά, ο κρατικός ισολογισμός έκλεινε με παθητικό, ενώ ταυτόχρονα η παρουσία στη Μικρά Ασία εξελίχθηκε σε σκληρό και δαπανηρό πόλεμο. Το Μάρτιο του 1922 τα δημοσιονομικά δεδομένα έφτασαν σε πλήρες αδιέξοδο, το οποίο αντιμετωπίστηκε με έναν απρόσμενο τρόπο. Λίγους μήνες πριν από την κατάρρευση του Ελληνικού Μετώπου στη Μικρά Ασία, η Κυβέρνηση προέβη σε ένα πρωτότυπο εσωτερικό αναγκαστικό δάνειο, με διχοτόμηση του χαρτονομίσματος. Το αριστερό τμήμα εξακολουθούσε να κυκλοφορεί στο 50% της αναγραφόμενης αξίας, ενώ το δεξιό ανταλλάχθηκε με ομολογίες του Δημοσίου. Η επιχείρηση στέφθηκε από επιτυχία, το κράτος απέκτησε 1.200.000.000 δραχμές και το πείραμα επαναλήφθηκε το 1926. Φυσικά, ο νομισματικός αυτός ελιγμός δεν στάθηκε ικανός να προλάβει τη Μικρασιατική καταστροφή και τις βαρύτερες συνέπειές της.

B2. α) Σχολικό βιβλίο σελ. 46

Οι διαφορές του αγροτικού προβλήματος στην Ελλάδα, σε σχέση με γειτονικές ή άλλες ευρωπαϊκές χώρες, οφείλονταν στις ιστορικές ιδιομορφίες της ελληνικής ανάπτυξης. Το ίδιο ισχύει και για το εργατικό κίνημα. Στο τέλος του 19ου αιώνα συναντάμε στην Ελλάδα σοσιαλιστικές ομάδες και εργατικές ομαδοποιήσεις. Η πολιτική και κοινωνική τους επιρροή ήταν σαφώς μικρότερη από εκείνη που άσκησαν αντίστοιχα κινήματα σε βιομηχανικές χώρες της Δύσης αλλά και σε βαλκανικές (π.χ. Βουλγαρία). Η απουσία μεγάλων σύγχρονων βιομηχανικών μονάδων οδήγησε σ' αυτήν την καθυστέρηση από κοινού με άλλους παράγοντες. Στα μεγάλα δημόσια έργα της περιόδου, σημαντικό ποσοστό του εργατικού δυναμικού προερχόταν από το εξωτερικό (στη διάνοιξη της διώρυγας της Κορίνθου εργάστηκαν πολλοί Ιταλοί) ή ήταν πρόσκαιρης, βραχύχρονης απασχόλησης. Πιο σταθερό εργατικό δυναμικό δούλευε στις μεταλλευτικές επιχειρήσεις, όπου και εκδηλώθηκαν οι πρώτες καθαρά εργατικές εξεγέρσεις (Λαύριο, 1896). Στον ιδεολογικό τομέα η επικράτηση της Μεγάλης Ιδέας εμπόδιζε την ανάπτυξη και διάδοση ιδεολογιών με κοινωνικό και ταξικό περιεχόμενο. Η κατάσταση αυτή κράτησε ως το τέλος των Βαλκανικών πολέμων.

β) Σχολικό βιβλίο σελ. 46 -47

Στη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, οι πιέσεις που δέχτηκε η ελληνική κοινωνία, η εμπλοκή της σε διεθνείς υποθέσεις και ο αντίκτυπος της ρωσικής επανάστασης οδήγησαν το εργατικό και το σοσιαλιστικό κίνημα σε ταχύτατη ωρίμανση. Προς το τέλος του πολέμου ιδρύθηκε η Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος (ΓΣΕΕ) που συμπεριέλαβε κλαδικά και τοπικά σωματεία, και το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα της Ελλάδος (ΣΕΚΕ), που λίγο αργότερα προσχώρησε στην Τρίτη Κομμουνιστική Διεθνή και μετονομάστηκε σε Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος.

Γ1. α) Σχολικό βιβλίο σελ. 149-151

Στις 24 Ιουλίου 1923 υπογράφηκε η Συνθήκη ειρήνης της Λοζάνης. Έξι μήνες πριν, στις 30 Ιανουαρίου 1923, είχε υπογραφεί η ελληνοτουρκική Σύμβαση, η οποία ρύθμιζε την ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, με κριτήριο το θρήσκευμα. Πιο συγκεκριμένα, προβλεπόταν η υποχρεωτική ανταλλαγή μεταξύ των Ελλήνων ορθόδοξων κατοίκων της Τουρκίας και των Μουσουλμάνων κατοίκων της Ελλάδας. Αυτή θα ίσχυε τόσο γι' αυτούς που παρέμεναν στις εστίες τους, όσο και για εκείνους που είχαν ήδη καταφύγει στην ομόθρησκη χώρα. Μάλιστα, η ανταλλαγή ίσχυσε αναδρομικά για όλες τις μετακινήσεις που έγιναν από τη μέρα που κηρύχθηκε ο Α' Βαλκανικός πόλεμος (18 Οκτωβρίου 1912). Από την ανταλλαγή αυτή εξαιρέθηκαν οι Έλληνες ορθόδοξοι της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου και οι Μουσουλμάνοι της Δυτικής Θράκης.

Οι ανταλλάξιμοι, σύμφωνα με τη σύμβαση ανταλλαγής:

- θα απέβαλαν την παλιά ιθαγένεια και θα αποκτούσαν την ιθαγένεια της χώρας στην οποία θα εγκαθίσταντο,
- είχαν δικαίωμα να μεταφέρουν την κινητή περιουσία τους,
- είχαν δικαίωμα να πάρουν από το κράτος στο οποίο μετανάστευαν ως αποζημίωση περιουσία ίσης αξίας με την ακίνητη περιουσία που εγκατέλειπαν φεύγοντας,
- θα διευκολύνονταν στη μετακίνηση τους από τη *Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής*.

Η συμφωνία αυτή για ανταλλαγή πληθυσμών διέφερε από τις προηγούμενες. Καθιέρωνε για πρώτη φορά τη **μαζική μετακίνηση πληθυσμών** και είχε υποχρεωτικό χαρακτήρα, ενώ οι μέχρι τότε συμφωνίες προέβλεπαν εθελοντική μετανάστευση κατοίκων κάποιων επίμαχων περιοχών. Αναλυτικότερα, ο υποχρεωτικός χαρακτήρας της Σύμβασης πιστοποιείται κι από τους Βερέμη και Κολιόπουλο στο Κείμενο Α, όπου τονίζεται ότι τόσο τουρκόφωνοι ελληνορθόδοξοι όσο και μουσουλμάνοι ελληνόφωνοι μετακινήθηκαν χωρίς να θέλουν στην ομόθρησκη μεν, αλλά διαφορετική ως προς τα ήθη και την γλώσσα χώρα. Μάλιστα, σύμφωνα με την Σύμβαση θα ανταλλάσσονταν 585.000 μουσουλμάνοι και 1.300.000 χριστιανοί ορθόδοξοι. Ωστόσο, ο ίδιος ο Βενιζέλος δήλωσε σε επιτροπή προσφύγων το 1929 πως η υπογραφή της ελληνοτουρκικής σύμβασης ήταν στην πραγματικότητα απέλαση των μουσουλμάνων από την Ελλάδα μετά τον διωγμό του ελληνικού στοιχείου από την Τουρκία και όχι ανταλλαγή πληθυσμών και των περιουσιών τους.

β) Σχολικό βιβλίο σελ. 151

(Όταν έγινε γνωστή η υπογραφή της Σύμβασης και οι όροι της, οι πρόσφυγες που βρίσκονταν στην Ελλάδα αντέδρασαν έντονα. Σε όλες τις πόλεις της Ελλάδας συγκρότησαν συλλαλητήρια, διατρανώνοντας την απόφασή τους να εμποδίσουν την εφαρμογή της.) Η πραγματικότητα όμως, όπως είχε διαμορφωθεί μετά την έξοδο χιλιάδων Ελλήνων από τις πατρογονικές εστίες τους και την άρνηση της Τουρκίας να δεχτεί την επιστροφή τους, ανάγκασε την ελληνική αντιπροσωπεία να συμφωνήσει. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα στοιχεία που παραθέτει ο Γ. Θ. Μαυροκορδάτος στο Κείμενο Β, ο Βενιζέλος γενικά ήταν θετικός προς τις συμφωνίες ανταλλαγής πληθυσμών,

εθελοντικών ή υποχρεωτικών, για να αποτρέψει τον αφανισμό του ελληνικού στοιχείου από άλλες περιοχές. Παράλληλα, το φθινόπωρο του 1922 το ελληνικό κράτος χρειαζόταν την υπογραφή της Σύμβασης της Λοζάνης, καθώς οι Έλληνες είχαν ήδη εκδιωχθεί από την Τουρκία, με την τουρκική πλευρά να απορρίπτει κάθε πιθανή επιστροφή τους. Αυτό επιβεβαιώνεται και από το τηλεγράφημα του Βενιζέλου στον επίτροπο της ΚτΕ Νάνσεν τον Οκτώβριο του 1922. Αναλυτικότερα, μετά τις δηλώσεις του υπουργού Εσωτερικών της Τουρκίας ότι η χώρα του δεν θα ανεχτεί τους Έλληνες στα εδάφη της, ο Έλληνας πρωθυπουργός συμπέρανε ότι θα πρότεινε υποχρεωτική ανταλλαγή. Έτσι, ο Βενιζέλος ζητάει την λήψη μέτρων από την ΚτΕ, ώστε να ξεκινήσει η μετακίνηση πληθυσμών πριν από την υπογραφή της ειρήνης, καθώς η οποιαδήποτε καθυστέρηση θα προξενούσε προβλήματα στη στέγαση και τον ανεφοδιασμό των προσφύγων ενόψει του χειμώνα. Συν τοις άλλοις, στην ελληνική επικράτεια παρέμεναν περίπου 500.000 Τούρκοι, των οποίων οι ακίνητες κτηματικές περιουσίες δεν θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν για την αποκατάσταση των Ελλήνων προσφύγων, αν δεν πραγματοποιούνταν η υποχρεωτική ανταλλαγή, σύμφωνα με το Κείμενο Β. Εξάλλου η υπογραφή της Σύμβασης υποβοηθούσε τις βλέψεις των ηγετών των δύο χωρών (Βενιζέλου και Κεμάλ) για τη διασφάλιση και αναγνώριση των συνόρων τους, την επίτευξη ομοιογένειας και την απρόσκοπτη ενασχόληση με την εσωτερική μεταρρύθμιση και ανάπτυξη. Σύμφωνη ήταν και η Κοινωνία των Εθνών.

Δ1. α) Σχολικό βιβλίο σελ. 42-43

Ο αγροτικός χώρος κυριαρχούσε παραγωγικά αλλά και κοινωνικά στην ιστορία των ανθρώπινων πολιτισμών ως το 19ο αιώνα. Με τη βιομηχανική επανάσταση, η κυριαρχία αυτή άρχισε προοδευτικά να υποχωρεί στον «δυτικό κόσμο». Η Ελλάδα βάδιζε με ρυθμούς αργούς, «μεσογειακούς», προς την ίδια κατεύθυνση. Καθώς η κατοχή γης έπαυε προοδευτικά να είναι πηγή εξουσίας και κοινωνικού -ταξικού- κύρους, άνοιξαν οι δρόμοι για την αγροτική μεταρρύθμιση. Την κατάργηση δηλαδή των μεγάλων ιδιοκτησιών και την κατάτμηση των αξιοποιήσιμων εδαφών σε μικρές παραγωγικές μονάδες, οικογενειακού χαρακτήρα, που ανταποκρίνονταν καλύτερα στις νέες παραγωγικές και κοινωνικές συνθήκες. (Προαιρετική εισαγωγική παράγραφος)

(Στον ελληνικό χώρο, το πρόβλημα της έγγειας ιδιοκτησίας δεν γνώρισε τις εντάσεις που παρατηρήθηκαν σε άλλα ευρωπαϊκά ή βαλκανικά κράτη. Η προοδευτική διανομή των εθνικών γαιών που προέκυψαν από τον επαναστατικό αγώνα του 1821-1828 δημιούργησε πλήθος αγροτών με μικρές ή μεσαίες ιδιοκτησίες. Τα λίγα εναπομείναντα «τσιφλίκια» στην Αττική και την Εύβοια δεν προκαλούσαν ιδιαίτερο πρόβλημα. Μάλιστα,) σύμφωνα με το Κείμενο Α, μέχρι το 1881 το κράτος είχε αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τις προσπάθειες για τη δημιουργία μεγάλης ιδιοκτησίας, ενώ είχε απαλείψει το σύστημα των κολλίγων ευνοώντας παράλληλα την μικρή ιδιοκτησία και την οικογενειακή παραγωγή. Αργότερα όμως, η διεύρυνση του ελληνικού κράτους με τα Επτάνησα (1864), και τις νεοπροσαρτηθείσες Άρτα και Θεσσαλία (1881) έφερε στο προσκήνιο το ζήτημα της μεγάλης ιδιοκτησίας από το 1881 έως το 1895.

Τα «τσιφλίκια» της Θεσσαλίας και της Άρτας αγοράστηκαν από πλούσιους Έλληνες του εξωτερικού. Συγκεκριμένα, τα δικαιώματα των τσιφλικιών απέκτησαν χρηματιστές της διασποράς παίρνοντας τη θέση των μέχρι τότε ιδιοκτητών, δηλαδή των προυχόντων και κοτζαμπάσηδων. Αυτοί πέρα από το γεγονός ότι διατήρησαν τον αναχρονιστικό θεσμό των κολίγων, άσκησαν πολιτικές και κοινωνικές πιέσεις για να κερδοσκοπήσουν από την παραγωγή του σιταριού. Επιδίωξαν δηλαδή την επιβολή υψηλών δασμών στο εισαγόμενο από τη Ρωσία σιτάρι, ώστε να μπορούν να καθορίζουν όσο το δυνατόν υψηλότερες τιμές για το εγχώριο, προκαλώντας μάλιστα μερικές φορές και τεχνητές ελλείψεις.

β) Σχολικό βιβλίο σελ. 81 και σελ. 43

Το τρικουπικό κόμμα ήδη από το 1875 παρουσίασε ένα συστηματικό πρόγραμμα εκσυγχρονισμού της χώρας, αρκετά κοντά στις αντιλήψεις του Κουμουνδούρου, το οποίο μεταξύ άλλων προέβλεπε την ενίσχυση της γεωργίας.

Στα εδάφη της Θεσσαλίας, στα οποία κυριαρχούσε η μεγάλη ιδιοκτησία, οι τρικουπικοί υποστήριζαν τους μεγαλογαιοκτήμονες. Σύμφωνα με τον Κ. Βεργόπουλο η κυβέρνηση Τρικούπη ήταν η πρώτη που ευνόησε την μεγάλη ιδιοκτησία. Εξάλλου η προσπάθεια υλοποίησης του τρικουπικού προγράμματος προέβλεπε την παροχή κινήτρων στην ιδιωτική πρωτοβουλία για επενδύσεις, εκφράζοντας παράλληλα και τα αιτήματα συγκεκριμένων κοινωνικών στρωμάτων που προέκυψαν από τον εκχρηματισμό της οικονομίας. Έτσι, ο Τρικούπης υποστήριξε τα αιτήματα των ομογενών για τσιφλικοποίηση της Θεσσαλίας από νομική, δικαστική και οικονομική άποψη, καθώς και οι νέοι αγοραστές εξυπηρετούσαν και τα δικά του πολιτικά σχέδια. Αντίθετα, οι δηλιγιαννικοί προσπάθησαν, χωρίς τελικά να το κατορθώσουν, να χορηγήσουν γη στους αγρότες και έλαβαν κάποια μέτρα για τη βελτίωση της θέσης τους. Αυτά επιβεβαιώνονται και από το δεύτερο κείμενο, στο οποίο ρητά δηλώνεται πως ο Δηλιγιάννης μετά την προσάρτηση της Θεσσαλίας κατέθεσε νομοσχέδια με σκοπό την χορήγηση γης στους αγρότες, τη δημιουργία ταμείων αγροτικής πίστης καθώς και τη διευθέτηση ζητημάτων που αφορούσαν τη σχέση τσιφλικιάδων-αγροτών, τα οποία όμως εναντιώνονταν στη θέση των μεγαλοϊδιοκτητών γης και του τρικουπικού κόμματος.

Επίσης, σύμφωνα με στοιχεία από το κείμενο του Σ. Δ. Πετμεζά, η Κυβέρνηση Θεοτόκη είχε καταστήσει εμφανή την υποστήριξή της προς τους τσιφλικιάδες με την ψήφιση νόμου «Περί εξώσεως δυστροπούντων ενοικιαστών» το 1899, που θα επέτρεπε σε αυτούς να ελέγχουν τους κολίγους. Μάλιστα, καθώς οι κοινωνικές συγκρούσεις εντεινόνταν και οι κολίγοι ενίσχυναν τη θέση τους, η κυβέρνηση Θεοτόκη κατέθεσε το 1906 νέο νομοσχέδιο με σκοπό τον εκ νέου περιορισμό των δικαιωμάτων τους, νομοσχέδιο το οποίο βρήκε όμως αντίθετους τους γαιοκτήμονες.

Οι πρακτικές των ομογενών τσιφλικιάδων δημιούργησαν εντάσεις και οδήγησαν στην ψήφιση νόμων το 1907, οι οποίοι επέτρεπαν στην εκάστοτε

ΠΡΟΤΥΠΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

ρούλα μακρή

ελληνική κυβέρνηση να απαλλοτριώνει μεγάλες ιδιοκτησίες, ώστε να μπορεί να τις διανέμει σε ακτήμονες.

ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΘΕΜΑΤΩΝ:

Τα θέματα δεν παρουσίαζαν ιδιαίτερες δυσκολίες. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στο πρώτο κεφάλαιο της εξεταστέας ύλης. Τα ζητούμενα ήταν κατανοητά και διατυπωμένα με σαφήνεια. Για την προσέγγισή τους, βέβαια, απαιτείται κριτική αλλά και αφαιρετική ικανότητα. Οι πολύ καλά προετοιμασμένοι υποψήφιοι μπορούν να επιτύχουν υψηλές βαθμολογίες.

ΠΡΟΤΥΠΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

ρούλα μακρή

